

Remissyttrande

Datum 2023-02-07

Dnr 03495-2022

Handläggare

Jonas Svensson
Vattenmiljöenheten
jonas.svensson@havochvatten.se

Regeringskansliet

Yttrande över Miljödepartementets remiss – Reviderat direktiv om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse – förslag från europeiska kommissionen, M2022_001945

Sammanfattning

Havs- och vattenmyndigheten har den 7 november 2022 beretts tillfälle att yttra sig till Miljödepartementet över Rådets direktiv (91/271/EEG) om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse. Remissvaren ska lämnas senast den 12 februari 2023.

Havs- och vattenmyndigheten tillstyrker i huvudsak de förslag som lämnas i förslaget på nytt avloppsdirektiv. Myndigheten lämnar emellertid båda generella och detaljerade synpunkter kring de ansvarsområden på myndigheten som berörs av förslaget, främst kring individuella avloppsanläggningar inom tätbebyggelse, vattenförvaltning, havsmiljöförvaltning och miljöövervakning. Fokus har lagts på att ytterst belysa förslagets miljönytta i svenska vattenmiljöer.

Havs- och vattenmyndighetens inställning

Övergripande

- Förslaget på direktiv, innehåller sammantaget ett flertal skärpningar avseende avloppsrening som, direkt eller indirekt, potentiellt kan bidra positivt till förbättrade vattenmiljöer inom ramen för myndighetens ansvarsområden. Myndigheten konstaterar samtidigt att förslaget riskerar att bli kostsamt för berörda verksamhetsutövare, fastighetsägare, stat och kommun.
- Förslaget bidrar till att uppnå de nationella Miljömålen: Ingen Övergödning, Giftfri Miljö, Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans samt levande kust och skärgård.
- Det är bra att förslaget utgår från grundläggande miljörättsliga principer såsom att åtgärder ska vidtas vid källan och att förorenaren ska betala.

Individuella avloppsanläggningar inom tätbebyggelse (små avlopp)

- Förslaget så som det är formulerat, kan medföra att befintliga individuella avloppsanläggningar inom tätbebyggelse som i dagsläget utifrån miljöbalken bedöms

fullgoda med hänsyn till skydd för hälsa och miljö, skulle behöva kompletteras, ersättas med nya anläggningar eller anslutas till ett ledningsnät.

- Kostnader för verksamhetsutövare/fastighetsägare med individuella avloppsanläggningar som träffas av förslaget riskerar bli betydande. Även kostnader för kommun och stat kommer att öka.

Vattenförvaltningen

- Det saknas tydliggörande i förslaget om hantering av tillämpning av undantag enligt artikel 4.7 i vattendirektivet (2000/60/EG), med avseende på domstolens dom i mål C-461/13 om hantering av icke-försämring och äventyrande. Undantagsregeln i artikel 4.7 kan i dagsläget i normalfallet inte tillämpas på reningsverk.
- Förslaget till direktiv innebär övervägande positiv miljönytta för svenska vattenmiljöer främst vad gäller rening av mikroföroreningar inklusive läkemedel, differentiering av krav för rent och orenat dagvatten, integrerad avloppsplanering, energihushållningsåtgärder, fokus på rent slam samt att även mikroplaster inkluderas.
- Förslaget om höjda reningskrav på fosfor i befintliga reningsverk förväntas för svenskt vidkommande att inte medföra miljönytta genom att stränga krav redan tillämpas.
- Ökad anslutning av idag ej anslutna "individuella avloppsanläggningar inom tätbebyggelse" till ledningsnätet bör leda till minskad belastning av fosfor och kväve på vattenmiljöer men anslutningsgraden är svår att uppskatta utifrån förslaget.
- Strängare krav på rening av kväve innebär generellt striktare krav för svenskt vidkommande än i nuläget och bör leda till positiva effekter på sjöar, vattendrag och i synnerhet kustvatten i primärt södra Sverige medan effekterna och därmed kostnadseffektiviteten är mera oklar i norra Sverige. Potentiellt bör det dock innebära en stor förbättring i områden där senare tids forskning visat att kväve är begränsande.

Miljögifter/mikroföroreningar och koppling till prioämnesdirektivet

- Havs- och vattenmyndigheten ställer sig generellt positiva till utökade krav på rening för att minimera spridning av mikroföroreningar som utgör risk för människors hälsa eller miljön.

Havsmiljöförvaltningen

- Förslaget medför att Sverige, specifikt avseende kväve, lättare kommer att kunna infria HELCOM:s rekommendationer om belastningsminskningar i Östersjön.
- Förslaget bör avseende förhöjda reningskrav på fosfor och kväve ha inverkan på reningskraven i **andra** länder vilket substantiellt bör bidra till en förbättrad vattenmiljö generellt i Östersjön med inverkan även på svenska kustvatten.

Miljöövervakning

- Det är i huvudsak positivt att nuvarande krav på övervakning utökas till att omfatta fler parametrar kopplat till avancerad rening, mikroplast och mikroföroreningar som regleras i andra vattenrelaterade direktiv.

- Det är positivt att kvalitetssäkrade övervakningsresultat görs mer tillgängliga för EU-institutionerna, medlemsländerna och allmänheten i stort i linje med INSPIRE-direktivet och EU:s kemikaliestrategi.
- Skärpta krav på övervakning och kontroll kommer leda till utökade behov av samordning, styrning och vägledning för kvalitetssäkrad och kostnadseffektiv datainsamling och dataredovisning.
- Förslaget medför betydande administrativa och operativa kostnader avseende digitaliseringsarbetet, utveckling och drift av nationell dataförvaltning samt utveckling, drift av automatiserad datarapportering. Långsiktigt minskas kostnader för administration.

Ärendets bakgrund

Havs- och vattenmyndigheten har den 7 november 2022 beretts tillfälle att yttra sig till Miljödepartementet över Rådets direktiv (91/271/EEG) om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse.

Bakgrund

Om Havs- och vattenmyndighetens uppdrag

Havs- och vattenmyndighetens grundläggande uppdrag omfattar bevarande, restaurering och hållbart nyttjande av sjöar, vattendrag, hav och fiskresurser. Vi har uppdraget att ta ett helhetsgrepp om havs- och vattenfrågorna, att öka kunskapen om haven, att hantera intressekonflikter kring våra hav och vatten och finna en balans mellan olika intressen. Med utgångspunkt i ekosystemens och människans behov har vi den samordnande rollen inom flera olika områden som berör arbetet för bättre vattenmiljöer inklusive havsmiljöförvaltning, vattenförvaltning och miljöövervakning med koppling till vatten. Vidare omfattar Hav- och vattenmyndighetens ansvarsområden flera av Riksdagens 16 antagna miljö kvalitetsmål med anknytning till vatten. Ett specifikt ansvar har myndigheten avseende det samordnade vägledningsarbetet kring små avlopp upp till 200 pe medan ansvaret för reningsverk över 200 pe ligger hos Naturvårdsverket.

Generella synpunkter

Övergripande

Förslagets innehåll i relation till myndighetens uppdrag och målsättningar

Rådets direktiv (91/271/EEG) om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse innehåller krav på att samla upp och rena avloppsvatten från tätbebyggelse över en viss storlek och syftar övergripande till att skydda miljön från skadlig inverkan till följd av utsläpp av avloppsvatten från tätbebyggelse och vissa industrisektorer. Flera av riksdagens miljö kvalitetsmål har direkt anknytning till vatten och berörs direkt eller indirekt av avloppsvattendirektivet och i synnerhet de mål som Havs- och vattenmyndigheten har särskilt utpekat rapporterings- och uppföljningsansvar för (Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans samt levande kust och skärgård).

Utöver att förslaget till direktivet utökas till att även skydda människors hälsa, minska utsläpp av växthusgaser, öka styrning och transparens av sektorn, bättre tillgång till sanitet och övervakning av hälsoparametrar, innehåller direktivförslaget sammantaget ett flertal skärpningar som potentiellt direkt eller indirekt kan bidra positivt till Havs- och vattenmyndighetens målsättningar om förbättrade vattenmiljöer.

Individuella avloppsanläggningar inom tätbebyggelse

Förslaget till nytt avloppsdirektiv syftar bland annat till att minska belastningen från fastigheter inom tätbebyggelse som har individuella avloppsanläggningar och således inte är anslutna till ett ledningsnät. Belastningen från individuella avloppsanläggningar inom tätbebyggelse ska minska genom att dessa ansluts till ett ledningsnät, eller i undantagsfall kan tillåtas, under förutsättning att de uppnår samma reningsgrad som större reningsverk.

Det kan inte uteslutas att direktivet, så som förslaget är formulerat, kan medföra att befintliga individuella avloppsanläggningar inom tätbebyggelse som utifrån miljöbalkens krav skulle kunna bedömas fullgoda med hänsyn till skydd för hälsa och miljö, skulle behöva kompletteras, ersättas med en ny anläggning eller anslutas till ett ledningsnät för att uppfylla direktivförslaget. De miljömässiga nyttorna med förslaget blir i så fall små.

Havs- och vattenmyndigheten bedömer sammantaget att kostnader för verksamhetsutövare/fastighetsägare som träffas av förslaget kommer att kunna bli betydande på grund av krav på anslutning till ledningsnät eller ökade reningskrav samt mer tillsyn. Även kostnader för kommun och stat kommer att öka på grund av mer tillsyn, registerhållning och rapportering. För att kunna bedöma konsekvenserna av direktivets förslag på ett mer träffsäkert sätt behöver en GIS-analys som visar hur många individuella avloppsanläggningar som finns inom tätbebyggelse göras. En sådan analys är dock avhängig av hur definitionen av tätbebyggelse ska tolkas.

Vattenförvaltningen (Sveriges sjöar, vattendrag och kustvatten ut till en nautisk mil)

Sammanfattande synpunkter vattenförvaltningen

Inledande kommentar från vattenförvaltningen avseende hantering av tillämpning av undantag och icke-försämring

Havs- och vattenmyndigheten vill primärt göra regeringskansliet uppmärksam på att det saknas ett tydliggörande i avloppsdirektivet för hantering av tillämpning av undantag enligt artikel 4.7 i vattendirektivet (2000/60/EG), med avseende av domstolens dom i mål C-461/13¹ om hantering av icke-försämring och äventyrande. Kommissionen uppgav på SCG² möte i maj 2021 att rätt forum för hantering av artikel 4.7 bl.a. var revidering av avloppsdirektivet. Bakgrunden i problematiken är att trots att kommunala reningsverk kan betraktas som allmänintresse av större vikt omfattas de i normalfallet inte av dessa undantagsregler i 4.7. Trots att båda graden av rening och totalbelastningen generellt på miljön kan förväntas minska genom förslagets

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=CELEX%3A62013CJ0461>

² [Minnesanteckningar SCG 2021-05-21 \(wfd – Bibliotek \(europa.eu\)\)](#)

intentioner, riskerar den totala belastningen på en specifik ytvattenförekomst (reningsverkets recipient) att öka vilket riskerar att försämra eller äventyra en idag fastställd miljö kvalitetsnorm. Därför kan direktivets förslag om en ökad anslutningsgrad av små avlopp och mindre reningsverk till större reningsverk i praktiken innebära svårigheter att tillåtas enligt vattendirektivet.

I en vidare mening anser Havs- och vattenmyndigheten att avloppsdirektivet är ett viktigt regleringsinstrument som bidrar till den generella uppnåelsen av myndighetens arbete för bättre vattenmiljöer inte minst avseende vattenförvaltningen. Bilaga VI i vattendirektivet³, anger specifikt att åtgärder som krävs enligt bl.a. avloppsdirektivet, ska ingå i de åtgärdsprogram som fastställs.

Havs- och vattenmyndigheten är samstämmt med Naturvårdsverkets bedömning⁴, utan att själva kunna värdera kostnaderna i sammanhanget, att förslaget om skärpta krav på avloppsrening övervägande innebär positiv miljönytta för svenska vattenmiljöer. Framför allt avseende rening av mikroföroreningar inklusive läkemedel, differentiering av krav för rent och orenat dagvatten, integrerad avloppsplanering och energihushållningsåtgärder. Direktivets fokus på "rent slam" kommer att förbättra återanvändning av näringsämnen och minska beroende på importerade mineralgödsel och gödsel från fossilbränsle. När det gäller mikroplaster är Havs- och vattenmyndigheten positiva till att det inkluderas i förslaget.

Havs- och vattenmyndigheten, delar Naturvårdsverkets bedömning att det är positivt generellt för vattenmiljöer med strängare krav för fosfor men att för svenskt vidkommande riskerar höjda krav på fosfor att inte få så stor effekt genom att stränga krav redan tillämpas av befintliga reningsverk. Krav på anslutning av idag ej anslutna "individuella avloppsanläggningar inom tätbebyggelse" till ledningsnätet bör emellertid generellt leda till minskad belastning av fosfor (och kväve). Effekterna på vattenmiljön av detta förslag på anslutning är svåra att uppskatta bedömer Havs- och vattenmyndigheten. Se synpunkter under avsnitt "Individuella avloppsanläggningar inom tätbebyggelse".

Strängare krav vad gäller kväve innebär generellt striktare krav för svenskt vidkommande än i nuläget och bör leda till positiva effekter på sjöar, vattendrag och kustvatten i primärt södra Sverige medan effekterna är mera oklara i norra Sverige varför kostnadseffektiviteten kan ifrågasättas. Potentiellt bör det dock innebära en stor förbättring i områden som enligt senare tids forskning påvisats vara kvävebegränsade under perioder av året (Bottenhavet). Behovet av kväverening bör också specifikt ses ur ett havsmiljöperspektiv (se vidare längre ner samt under Havsmiljöförvaltning). För sjöar, vattendrag och kustvatten utvecklar vi vårt resonemang nedan utifrån rådande övergödningssituation i aktuella vatten.

Nuvarande övergödningssituation i sjöar, vattendrag och kustvatten

Avloppsdirektivet adresserar utsläpp av oönskade ämnen till ytvattenmiljöer och då i synnerhet kväve och fosfor som primärt kan leda till övergödning. Förreningsbelastat vatten från avloppsreningsverk, enskilda avlopp, bräddning och dagvatten bidrar i varierande omfattning till övergödda vattenmiljöer. Sammanställd statistik från vattenmyndigheternas förvaltningsplaner⁵ visar på att minst 50 % av ytvattenförekomsterna (sjö, vattendrag, kustvatten) i de södra vattendistrikten (Södra Östersjön, Norra Östersjön och Västerhavet) är i behov av åtgärder

³ Jfr Förteckningen över åtgärder som skall inkluderas i åtgärdsprogrammen, Vattendirektivet, Bilaga VI Del A, 2000/60/EG

⁴ Naturvårdsverket, PM-Konsekvensbedömning, 2022-11-11, Ärendenr: NV-06245-22.

⁵ <https://www.vattenmyndigheterna.se/vattenforvaltning/forvaltningsplan.html>

riktade mot övergödning för att upprätthålla eller nå god ekologisk status. Andelen ytvattenförekomster av totalt antal ytvattenförekomster i de södra distrikten med specifikt behov av åtgärder med avseende på avloppsreningsverk, enskilda avlopp, bräddning och dagvatten för att minska påverkan på övergödning har beräknats vara minst 17 %.

För de norra distrikten (Bottenhavet och Bottenviken) i Sverige är övergödningssituationen mindre omfattande och endast minst 1,8 % av ytvattenförekomsterna i behov av åtgärder mot övergödning. Andelen ytvattenförekomster av totalt antal ytvattenförekomster i de norra distrikten med specifikt behov av åtgärder med avseende på avloppsreningsverk, enskilda avlopp, bräddning och dagvatten för att minska påverkan på övergödning har beräknats till minst 0,6 %. Det totala reduktionsbehovet för fosfor och kväve i ytvattenförekomster har av vattenmyndigheterna beräknats till 630 respektive 4 130 ton på årlig basis i de södra distrikten. I de norra distrikten är motsvarande minskningsbehov 59 respektive 640 ton.

Nuvarande övergödningssituation med särskilt fokus på kväve

Havs- och vattenmyndigheten vill betona att det kan vara av betydelse för övergödningssituationen och vattenmiljön att rena kväve i hela landet. I Sverige anses fosfor vara det begränsade näringsämnet i de flesta inlandsvatten med övergödningssproblem. Emellertid har förekomst av kvävebegränsning i akvatiska ekosystem uppmärksamats på senare tid då sjöar i områden med låg kvävedeposition indikeras vara kvävebegränsade⁶. Sjöar som är fosforbegränsade i början av växetsäsongen kan också bli kvävebegränsade under sensommaren.

Svenska kustvattenförekomster anses generellt vara kvävebegränsade under året eller delar av året i de områden som av regeringen utsetts som kvävekänsliga områden d.v.s. upp till upp till och med Norrtälje kommun som tidigare nämnts (gränsen mellan avrinningsområdena till Bottenhavet och Egentliga Östersjön). I Bottenhavet och Bottenviken indikerar emellertid senare tids forskning att omständigheterna kring vilket av kväve eller fosfor som är det begränsande ämnet är komplext med kväve som sannolikt begränsande under perioder av året^{7,8}. Bottenhavet tycks ha gått från tydligt fosfor-begränsad under 1990-talet till att periodvis vara kväve-begränsad under 2000-talet⁹. Nyligen avslutade studier påvisar samma trend¹⁰. Även om det finns en trend i riktning mot periodvis kväve-begränsning även i Bottenviken, är det tydligare att Bottenviken är mera entydigt fosfor-begränsad. Det framgår i studierna att kväve-begränsningen är ett indirekt resultat av förhöjda fosfor-halter vilket emellertid innebär att åtgärdsinsatser främst ska inriktas mot fosfor även framöver men att överskott av kväve i viss utsträckning kan spå på en redan svår övergödningssituation.

Av betydelse i sammanhanget och för svenskt vidkommande är att det är inom eutrofieringskänsliga områden som krav ställs på tertiär rening i direktivförslaget. Senast 2025 (artikel 7.2) ska medlemsländerna lista alla eutrofieringskänsliga områden och beakta att vissa områden pekas ut som känsliga för eutrofiering i direktivets bilaga 2.1. Detta medför att hela Sverige berörs genom

⁶ Bergström, A.-K. (2010). "The use of TN: TP and DIN: TP ratios as indicators for phytoplankton nutrient limitation in oligotrophic lakes affected by N deposition." *Aquatic Sciences* 72(3): 277-281.

⁷ <http://www.skb.com/publication/2485169/R-16-11.pdf>. Se kap 3.3 – 3.4 och ett flertal referenser däri.

⁸ Rolff, C. and Elfving, T. (2015), 'Increasing nitrogen limitation in the Bothnian Sea, potentially caused by inflow of phosphate-rich water from the Baltic Proper', *Ambio* 44(7), 601–611.

⁹ Rolff, C. and Elfving, T. (2015), 'Increasing nitrogen limitation in the Bothnian Sea, potentially caused by inflow of phosphate-rich water from the Baltic Proper', *Ambio* 44(7), 601–611.

¹⁰ [Limiting nutrient in the Bothnian Sea – a marine system under change. 2022. Nadja Johansson, Examensarbete i Miljö- och hälsoskydd, Umeå universitet.](#)

att nu hela Östersjön och dess avrinningsområden samt de delar av Nordsjön, med tillhörande avrinningsområden, som i nuläget utpekats som känsliga för eutrofiering enligt havsmiljödirektivet ingår i förslagets bilaga 2.1. Naturvårdsverkets bedömer att detta innebär att *"möjligheten att nationellt avgöra reningsbehovet inte avser sådana områden som utses direkt i bilaga 2"*.

I dagsläget tillämpar inga reningsverk norr om det som idag utgör kvävekänsligt område kvävereningsteknik. Kvävekänsligt område har nationellt pekats ut av regeringen enligt gällande avloppsdirektiv¹¹ och i dessa ställs krav på kväverening. De områden som är utsetts som kvävekänsligt är kustområdena i hela södra Sverige upp till och med Norrtälje kommun vilket i princip utgör gränsen mellan avrinningsområdena till Bottenhavet och Egentliga Östersjön. Ett antal reningsverk i inlandet har hittills med stöd av Naturvårdsverkets avloppsföreskrifter¹² kunnat räkna in den naturliga kvävereningen i sjöar, som ett sätt att visa att utsläppet inte bidrar till kväveförorening till kusten. Denna möjlighet försvinner genom det nya direktivet.

Viktigt att bevaka i sammanhanget är det pågående forskningsprojektet "Närsalter och övergödning i Bottniska viken" finansierat av Naturvårdsverket vilket avslutas 2024.

Kommentar avseende gällande bedömningsgrunder för klassificering av kväve

Eftersom det nya förslaget på direktiv för svensk räkning ställer utökade krav på rening av både fosfor och i synnerhet kväve bedömer Havs- och vattenmyndigheten att om förslaget blir beslutat finns det behov av att gällande bedömningsgrunder för klassificering av näringsämnen (bilagor 2 och 4 i HVMFS 2019:25) behöver ses över. De primära syftena med detta är att bättre spegla åtgärdsbehov av kväverening samt att mera adekvat kunna följa upp effekter av dessa åtgärder och generellt av utvecklingen av miljö kvalitet. I dagsläget saknas i vattenförvaltningen specifik parameter för klassificering av kväve i sjöar och vattendrag i bedömningsgrunderna för sjöar och vattendrag¹³ även om utrymme ges för expertbedömning av kväve¹⁴. För kustvatten omfattar bedömningsgrunden för kustvatten¹⁵ både fosfor- och kvävefraktioner vilka sammanvägs till en samlad bedömning avseende näringsämne. Ingen bedömning görs samlat för kvävefraktionerna ej eller för fosforfraktionerna vilket är en nackdel i många perspektiv, inte minst för bedömning av åtgärdsbehov och miljö kvalitetsuppföljning.

Miljögifter/mikroföroreningar och koppling till prioämnesdirektivet

Havs- och vattenmyndigheten ställer sig generellt positivt till utökade krav på rening för att minimera spridning av mikroföroreningar som utgör risk för människors hälsa eller miljön. Flera mikroföroreningar (t.ex. prioriterade ämnen) som ingår i kommissionens förslag på revidering av vattendirektivet (2000/60/EC), grundvattendirektivet (2006/118/EC) och prioämnesdirektivet

¹¹ (91/271/EEG).

¹² Jfr Vägledning om Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2016:6) om rening och kontroll av utsläpp av avloppsvatten från tätbebyggelse (2019-04-15).

¹³ Jfr Kvalitetsfaktorn näringsämne i Bilaga 2 HVMFS 2019:25

¹⁴ Jfr 2 kap. 10 § HVMFS 2019:25

¹⁵ Jfr Kvalitetsfaktorn näringsämne Bilaga 4 HVMFS 2019:25

(2008/105/EC) når ytvatten via avloppsreningsverk. Prioriterade ämnen är mikroföroreningar som utgör en betydande risk för eller via vattenmiljön i en betydande andel av EUs medlemsstater.

Detta inkluderar risker för vattenlevande organismer, topp-predatorer och människors hälsa via konsumtion av dricksvatten eller t.ex. fisk. Dessutom visade en av FORMAS nyligen publicerad systematisk översikt¹⁶ att svenskt konventionellt renat avloppsvatten påverkar vattenlevande organismer och att avancerad rening som tillägg minskar denna påverkan. Havs- och vattenmyndigheten välkomnar att förslaget utgår från grundläggande miljörättsliga principer såsom att åtgärder ska vidtas vid källan och att förorenaren ska betala.

Havsmiljöförvaltningen

Havs- och vattenmyndigheten vill specifikt belysa nationella åtaganden av minskat kväveutsläpp till Östersjön.

Havs- och vattenmyndigheten anser att förslaget på nytt avloppsdirektiv medför att Sverige, specifikt avseende kväve, kommer att kunna infria HELCOM:s rekommendationer om belastningsminskningar i Östersjön. Detta bör ses som ett betydande bidrag till en förbättrad vattenmiljö i Östersjön med återverkningar även på våra egna kustvatten.

År 2007 åtog sig Sverige att minska belastning till Östersjön (Kattegatt till Bottenviken) enligt HELCOM:s aktionsplan för Östersjön¹⁷. Åtagandet gjordes av Miljöministern vid HELCOM Ministermötet i Köpenhamn 2013 efter att belastningsmålen genomgått en reviderad analys. Vid HELCOM:s senaste uppföljning av ländernas belastning specifikt avseende kväve var Sveriges återstående beting ca 9 762 ton till Egentliga Östersjön. Betinget vid ministermötet 2013 var 8356 ton¹⁸, vilket innebär att kvävebelastning och därmed betinget har ökat sedan 2012. Detta trots att den atmosfäriska belastningen minskat.

När det gäller fosforering vid avloppsreningsverken bedömer HELCOM (2020¹⁹) att det knappast finns någon möjlighet för Sverige att ytterligare förbättra reningen. Men för kväve, och med den reningsgraden som föreslås i det nya avloppsdirektivet, skulle enligt HELCOM:s beräkningar kväveutsläppen från svenska reningsverk kunna minskas upp till 2 700 ton, varav 377 ton skulle vara till Egentliga Östersjön²⁰.

Om alla HELCOM länder implementerar HELCOM Rekommendation 28E/5²¹ fullt ut, skulle utsläpp från reningsverk i HELCOM länderna minska utsläppen till Östersjön med 2 055 ton fosfor

¹⁶ <https://formas.se/download/18.2cc73a1217f446fdb99895c/1649061134154/f1-2022-svenskt-kommunalt-avloppsvatten-vattenlevande-organismer.pdf>

¹⁷ http://archive.iwlearn.net/helcom.fi/BSAP/MinisterialMeeting/en_GB/Ministerial_Meeting_2007/index.html

Andreas Carlgrens uttalande:

http://archive.iwlearn.net/helcom.fi/BSAP/MinisterialMeeting/en_GB/Statement_Sweden/index.html

Själva BSAP 2007 text: http://archive.iwlearn.net/helcom.fi/stc/files/BSAP/BSAP_

Final.pdf och övergödningdelen: http://archive.iwlearn.net/helcom.fi/stc/files/Krakow2007/Eutrophication_MM2007.pdf

¹⁸ Tabell 7 i <https://helcom.fi/wp-content/uploads/2019/08/Summary-report-on-MAI-CART-1.pdf>

¹⁹ HELCOM (2020), "Input of nutrients: potential to reduce input from point sources. ACTION project.", <https://helcom.fi/wp-content/uploads/2020/10/Inputs-of-nutrients-potential-to-reduce-input-from-point-sources-ACTION-WP4.pdf>

²⁰ <https://helcom.fi/wp-content/uploads/2020/10/Inputs-of-nutrients-potential-to-reduce-input-from-point-sources-ACTION-WP4.pdf>

²¹ HELCOM RECOMMENDATION 28E/5 on Municipal Wastewater Treatment, 2007, <https://helcom.fi/wp-content/uploads/2019/06/Rec-28E-5.pdf>

och med 13 567 ton kväve under förutsättning att alla reningsverk uppnår den reningsgrad och näringskoncentration i utgående vatten som anges i rekommendationen och som också utgör bas i förslaget till avloppsdirektiv. Enligt HELCOM (2020) skulle detta ge en totalminskning i belastning till Östersjön av 10 490 ton kväve samt 1 212 ton fosfor efter att retention i sötvatten hade uppskattades. Även om Ryssland valdes att inte uppnå samma reningsgrad som resterande HELCOM länderna skulle minskningen fortfarande nå 6 915 ton kväve samt 717 ton fosfor. Detta skulle ur ett EU-perspektiv sammantaget, utgöra ett betydande bidrag till avlastningen av näringsämnen till Östersjöns vattenmiljö och kan jämföras med dagens (2020) överskottsbelastning för kväve ("MAI exceedance") för Östersjön som helhet, som ligger på 79 077 ton kväve²².

För svenskt vidkommande har det genom regeringen ansetts att HELCOM Rekommendation är genomförd²³ eftersom reningsgraden för fosfor uppnås, och att reningsgraden för kväve gäller endast om utsläpp sker "till områdena som är kvävekänsliga" (se även resonemang under Vattenförvaltningen angående krav på tertiär rening inom eutrofieringskänsliga områden). Genom att Sveriges regering inte har klassat alla vatten norr om Norrtälje som kvävekänsliga områden (trots HELCOM statusbedömningar) har därför Sverige inte infört HELCOM Rekommendation gränsvärde. Ej heller söder om Norrtälje uppnås rekommendationens reningsgrad för kväve då utsläpp i inlandet oftast sker till sjöar där naturliga retentionen har tillämpats.

Miljöövervakning

Förslaget innehåller flera nya krav på övervakning och kontroll. Nuvarande krav på rapportering av Sveriges efterlevnad av avloppsdirektivet ersätts med krav om att medlemsländerna ska tillhandahålla information om övervakning tillgänglig för kommissionen och Europeiska miljöbyrån (EEA). Nuvarande krav på övervakning utökas till att omfatta fler parametrar kopplat till avancerad rening, mikroplast och ämnen som regleras i andra vattenrelaterade direktiv (exempelvis grundvattendirektivet och prioämnesdirektivet).

Havs- och vattenmyndigheten ser positivt på att kvalitetssäkrade övervakningsresultat (dvs. mätdata från miljöövervakning inklusive belastningsdata) görs mer tillgängliga för EU-institutionerna, medlemsländerna och allmänheten i stort. Detta bidrar till en ökad transparens och återanvändning av data, kunskapsspridning, innovation, ett effektivare åtgärdsarbete och förbättrade riskbedömningar av kemikalier. Att möjliggöra årlig rapportering av övervakningsdata till EEA kan driva på utvecklingen av system för automatiserad dataöverföring av kvalitetssäkrade övervakningsdata från nationella datavärdar. Den förbättrade tillgängligheten av data inom miljöområdet ligger också i linje med INSPIRE-direktivet och EU:s kemikaliestrategi.

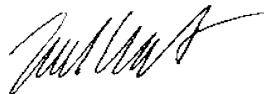
Skärpta krav på övervakning och kontroll riktar sig till både myndigheter och verksamhetsutövare och kommer leda till utökade behov av samordning, styrning och vägledning för kvalitetssäkrad och kostnadseffektiv datainsamling och dataredovisning. En förbättrad kontroll och övervakning kommer bidra till att identifiera områden där infrastruktur eller system för tillräcklig rening av avloppsvatten saknas eller är dåligt förvaltade och möjliggöra kostnadseffektiva åtgärder för att skydda vattenresurserna.

²² Dok 5-6rev 1 till HELCOM HoD IC 2 - 2022

²³ Muntlig meddelat genom Naturvårdsverket.

Initialt medför kommissionens förslag en betydande kostnad för EU och medlemsländerna beroende på hur långt man kommit i digitaliseringsarbetet, men långsiktigt minskas kostnader för administration. En förutsättning för att årligen kunna tillgängliggöra övervakningsdata är att underliggande mätdata rapporteras till nationella datavärdar, samt att ansvariga myndigheter (Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket och Sveriges Geologiska Undersökning) får utökade resurser för datahantering då det i Sverige idag saknas system för automatiserad dataöverföring och kvalitetssäkring. Det kommer inledningsvis behövas utökade resurser för utveckling och drift av nationell dataförvaltning samt utveckling och drift av automatiserad datarapportering. Till detta tillkommer även administrativa kostnader.

Beslut om detta yttrande har fattats av generaldirektören Jakob Granit efter föredragning av utredaren Jonas Svensson. I den slutliga handläggningen av ärendet har även enhetschefen Signild Nerheim, utredarna Åsa Gunnarsson, Klara Eklund, Lina Gunnarsson-Kearney och Philip Axe samt verksjuristen Ramona Liveland medverkat.

Jakob Granit

Jonas Svensson

Bilagor:

Bilaga 1, Detaljerade synpunkter

Kopia till:

Ange kopia till